

„DALMATINSKI HRVAT“ izlazi svake subote.
Godišnja predplata Din 80 - Polugodišnja
Din 41 - Tromjesečno Din 22 - Za Ameriku godišnje dva dolara.

OGLASI PRAMA CJENIKU.

Račun kod Pošt. Ček. Ureda, Zagreb, br. 38.004

Prihvamani telefon
preko dana br. 38 - preko noći br. 23
(Interurban)

DALMATINSKI HRVAT

NOVINE ZA PROSVJETU, GOSPODARSTVO I POLITIKU DALMATINSKU

God. II.

ŠIBENIK, 17. LISTOPADA 1923.

Br. 39.

Vrhovni policijski zakon u Dalmaciji.

BIKOVA ŽILA

četa splitskoj policiji dok je zlostavljala jednu grupu radnika; ona je duga 80 cm., debela 3 cm. promjera na vrhu i cm. 1.50 na podanku.

O pojavama i dogadjajima na policijskim stanicama u Dalmaciji.

BALKANSKI PRUSI.

Izbavi nas, Bože, od izbavitelja.
ZMAJ JOVAN.

Načekali smo se, ali i dučekali! Nema u životu bolnijih misli od sjećanja na prohujala dobra vremena u otužnim časovima, i kad se u dugo očekivanoj slobodi dozivaju u pamet uspomene na lijepo dane provedene u rostvu. Da ima i truna stida kod onih upravljača s ovom zemljom, koji su njene stanovnike doveli do ove paradoxalne ocjene prilika pod tudjom i domaćom vlasti, oni bi napustili ovu zemlju i prestali kočiti njen pravilni razvitak u sinjeru nacionalnog uspona, ospozobljavajući je za plemenitu utakmicu sa drugim narodima na prostranom zemljisu ekonomskih i socijalnih problema.

Ali dugo očekivano ljeto nije dalo nego samo jednu krušku, pa i to crviju.

Od svih naših nuda ispunjena je samo jedna, i ta neželjena, kad nije vezana sa podmirenjem potreba, koje su tu želju uslovjavale. Jer koja je razlika između tudjinske okupacije i našeg ujedinjenja? Ako nije ta da okupatori u osvojenim zemljama naturavaju zakone i prisiljavaju SVAKOGA da se njih drže, a naši izbavitelji da ih naturavaju drugomu A SAMI DA IH GAZE — mi drugih razlika ne možemo da uočimo.

Trebalo je da se ujedinimo pa da kmetstvo ostane u formama u kojima je težaka zateklo iz političkih vremena Josipa II., sa balkanskim nametkom KULUČENJA iz feudalnog doba, kad težak nije bio subjekat, nosilac prava, već objekat, stvar; kad nije bio čovjek, već rob i skot.

Po čemu je na ujedinjenju otačinu Srba, Hrvata i Slovenaca morao da padne zadatak da rasprostire slavu austrijskog državnika Bacha, koga se i sama Austrija pod konac svoga živila stidila i odricala, proširujući njegove patente čak i na slučajevе, koje reakcionarnom političaru iz starih apsolutističkih vremena nikada nisu bile u zamislima, premašivši ga i u visini same kazne?

Ne spominjući druge nevolje, koje su i mnogobrojne i ogromne, mi ne možemo obići posljednje pojave i dogadjaje na policijskim stanicama u Dalmaciji, koji i predstavljaju glavnu pobudu ovoga članka i opravdavaju teški napis, koji je na nj postavljen.

Da su Balkanski Prusi i suviše Prusi, veći od onih koji imaju prusku krv i pruske običaje, mi puštamo jedan citat iz jedne naredbe pruskog kralja Fridrika II., do koga smo došli proučavajući političke prilike svih evropskih zemalja od najdavnijih vremena.

On glasi:

„Doznao sam da činovnici moje države batinaju seljake. Naredujem da to odmah prestane i da mi šefovi pojedinih ureda dojave svaki slučaj novog batinjanja. Protiv onih činovnika, koji bi i nakon ove naredbe ma na koji način mučili moje podanike, ima se smjesta odrediti zatvor i kazniti ih sa 6 godina robije. Ova kazna neće mitioci ni one činovnike, koji su inače vrlo valjani i u službi nezamjenljivi.“ (Senjabos, Istorijsa savremene obrazovanosti.)

JURAJ JAZB
SIBENIK
Poštarna plaćena sa gštovu.„DALMATIN. HRVAT“ uredjuje M. Berović, pred
sa redakcionim odborom.„Dalmatin. Hrvat“ je vlasništvo promicateljnog
oðora „Hrvatske Štamperke Zadruge“ s. o. j.
u osnutku u Šibeniku.Pisma i novci sajdaju se na adresu
„Dalmatinski Hrvat“ - Šibenik, Glavna ulica 102.Rukopisi se ne vraćaju. - Pisma na francuska
ne prima.

KE.

Otrag 174 godine u Pruskoj, pod vladavinom jednog absolutističkog monarha, fizičke torture i batinjanje naroda počinilo je sobom onako teške kazne, dok u slobodnoj i naoko modernoj državi, u kojoj slada tobožnja ravnopravnost i plemeni i klase, sprave za mučenje građana nalaze se popisane u inventarima vlasti, šefovi ureda ih naručuju i zo to primaju paušal! To je iskršlo na raspravi, koja se održala tu skoro pred splitskim sudom, kada je na suđevi stolni stršila žila, koju donosimo u slici. Sudbeni lekar konstatuje da masnice, koje su oštećenici zadobili, potiču baš od te žile, a jedan stražar priznaje da je tu žilu zatekao kod uleta u policijsku službu još otrag dvije godine. Pada i osuda, ma koliko blaga ali uvijek značajna. Pokrajinska vlada ne izvlači iz te osude konsekvence do kraja, već stražare protiv kojih, kao oruđju njihovih šefova, mi nismo naročito ni nadraženi zadržavaju u službi, a prave krive obdariva dugim dopustima, sa kojih se, dok bruka zategne, vraćaju na ista ili još bolja mesta, a u koliko glasovi ne iznevjerje izgleda da je baš naš grad kažnen dołaskom po zlu poznatog kapetana Ćurkoviću.

Obim ovoga članka, na veliku našu žalost, ne dopušta nam opširnije uporedjivanje naredbe pruskoga kralja sa dogadjajima na policijskoj stanci u Šibeniku, kad su hrvatski omladinci goli u krevetima bili zaskočeni i od policije mučeni.

Ne možemo da dovoljno izjedati ni zato, što, s istih razloga, ne može ovaj članak podnijeti popis lica, koja su se od policijskih batina rastali sa ovim grješnim svjetom, i onih, koja svakog dana očekuju da im smrt prekrati patnje i podnešenu sramotu.

Ni zato, što nemože išti bolna priča, kako je jedan gradjanin u Kotoru bio ostavljen tri dana bez jela, pa kad mu je treći dan donijelo stanih haringa, onda su mu vodu smjestili iza rešetaka, kako je može gledati i izgarati za njom, ali ne i dobaviti, uz uslov da će je dobiti samo ako prizna djelo, koje nije počinio.

Našoj tuzi nema kraja, što ne možemo da zadovoljimo ni jednu davnu želju da, makar i po našim slabim snagama, stavimo na papir sve što o policijskim torturama znademo, da bi se vječito spominjala nestavljiva razlika između čistokrvnih Prusa iz godine 1749. i Balkanskih Prusa od 1918. godine na ovama.

Pribicević u Skupštini.

Smješno i čudnovato mora svakome, da izgleda, kad čuje, da Pribicević govori u beogradskoj skupštini kao „opozicionalac“. Stvar postaje još smješnijom, kad vidimo, da proti današnjem sistemu usteje sam njegov stvaralač. Zar može biti većeg dokaza o žalosnim prilikama, stvorenim vidovdanskim ustavom?

Nekidan je g. Pribicević „zagrimio“ u beogradskoj skupštini i napadao svoje dojčerajne saveznike-radikale. Tko bi sve nabrojio, što sve prigovara Pribicević radikalima? Uzeli ćemo samo glavnije točke i čujmo ga, što veli. Kuže da svih devetnaest ministara su Srbi, da su sva glavna centralna nadleštva u rukama Srbi, da vlast na djelu ne pokazuju bratsku ljubav, da više ne upravlja zemljom vlasta već partijski odbori radikalni, da se importiraju nesposobni i nekvalifikovani činovnici, da se u našem narodu utvrđuje uverenje, da gubimo karakter pravne države i. t. d. On još veli! „Uzalud je govoriti o bratskoj ljubavi, o jedinstvu i rastapati se od milja kad se o tome govoriti. Tu

bratsku ljubav i jedinstvo treba pokazati na djelu u praktičnoj politici“.

Njegove optužbe faktično stoje, ali one gube vrijednost kad ih čujemo iz usta oca današnjeg zla. Je li se taj gospodin ikad upitao, tko je stvorio takav sistem osobito kod nas Hrvata? Da je on to učinio, svima nam je jasno. video bi začetnika čitavog zla u sebi samom i u svojim najvjernijim Lukinićima, Wiiderima, Demetrovićima, Budislavljećima i njima sličnim. Dok je on kao predestiniran čovjek bio ministar, dotle mu nije upadalo u oči, da su sami Srbi ministri i da su sva centralna nadleštva u rukama Srbinaca. Dok je on kao predestiniran čovjek bio ministar, dotle mu nije upadalo u oči, da sudbina gradjana stoji u ruci raznili sekretarijata demokratske stranke, u kojima sjede osobito kod nas „prečana“ ljudi najviše kompromitirani u nedavnoj prošlosti. Dok je on kao predestiniran čovjek bio ministar, dotle mu nije upadalo u oči, da se

šta poštano i kvalificirano hrvatsko činovništvo, a da uvodi nesposobne i nekvalifikovane činovnike samo zato jer su bili dobri partizani. Dok je on kao predestiniran čovjek bio ministar, došlo mu nije upadalo u oči, da je baš počeo da organizira azijske "jugoslavene", koji prave gdje je reda nered i da stvara državu u državi i da je time položio prvi kamen gubitka pravnog karaktera države.

Ima više godina, da mi napadamo ovaj režim i ovakav sistem zbog svih ovih zala i nepravda. Nas je tada baš taj isti Svetozar Pribićević krtio, "izdajicama, defestistima, anti-državnim, separatistima" i kako je on sve to još nazivao. Tko nije bio uz njegov režim "gvozden ruke" proti tome se otvarala vatra sa svim stranama, proti tome su njegovi janjičari orgunci upotrebljavali najgorje sredstvo političke horbe-batunu. Tko nije htio, da slijedi njega i njegove ljudi tome se prijetilo vješalima i "gaženjem u krv do koljena".

Dakle kako vidimo to zlo nije od jučer ono je stvoreno "slobodoumnim" vidovdanskim ustavom. Tko li je stvarao toj vidovdanski ustav i za koga je, on, bio "svetinja nad svetinjama"? Svetozar Pribićević je otac tog ustava. Dok je on bio na vlasti, sve je to bilo dobro a danas, kad su ga zbacili s korita i sam ustajte protiv onog zla kojeg je sam kreirao, a rudi kojeg se ni već 4 god. borimo.

Taj istup Pribićevića u "opoziciji" ima samo jedan cilj, a taj je, da bi primorao radikale, da ga ponovno popuste kravi muzari, da ga ponovno uzmu u vladu. Drugog cilja mu ne vidimo. Njegovo rehabilitiranje kod nas Hrvata je stvar nemogućnosti, jer je on za nas "politički mrtvac". Iz njega govorib je se vidi od svakoga ostavljen, a okružen još od par svojih traba-nata. — Od Hrvata mu neće nikko nashesti, jer danas svaki Hrvat je uvjeren, da mu je jedini spas u lozincu: "Hrvati na okup".

Slovenci o Hrvatim.

Ljubljanski "Autonomist" od 22. rujna pod naslovom "Odlučno doba" piše:

Sadanje notorna borba Slovenskog naroda sa beogradskim vlastodršćima znači za Slovence ispit "propadne li na tom ispitu, onda će biti konac njegove civilizacije, kulture, njegova narodna gospodarstva i socijalnih tekovina prošlosti.

Zato je "njedina mogućnost raspletanja sadanje državne i socijalne krize federalistički republikanski program..."

U borbi pak protiv Beograda moraju Slovenci ići zajedno sa Hrvatima, jer tu vrijedi riječ: "vjernost za vjernost pod svaku cijenu."

Govoreći o boravku predsjednika HRSS Radića u Londonu kaže "Autonomist" doslovno:

"Radić je sada u Englezkoj. On je upoznaje s ljudima, koji imaju odlučnu riječ u svjetskim prilikama bilo kao publicisti, pisci, zastupnici ili slično. Danas već nema nikakove sumnje, da je njegova misija uspjela u svakom pogledu. Njegovom je zaslugom hrvatsko pitanje dobilo međunarodno značenje i današnji beogradski vlastodršci prije će ili poslje kleknuti na koljenu pred Evropom, tonu Evropom, koja ima još nešto stida i pravdoljubivosti. Cijeli beogradski aparat za širenje laži nije ništa pomogao. Danas nema ni jednoga čovjeka u našoj državi, koji bi se usudio dotaknuti Radića, kad se bude vratio u Zagreb. A vratit će se, jer će ga pratiti moćna zaštitna ruka kulturne Europe". Za Slovence — veli pri koncu "Autonomist", koji nemaju nikoga svoga, da za njih stiče prijatelje u velikom svijetu, baš je sada najpotrebnije, da idu zajedno s Hrvatima, jer im je u toj slogi jedini spas.

Veseli nas što su Slovenci ipak uvidjeli da je naravni put samo preko Zagreba za urediti odnošaje sa Beogradom.

Pr. 18/23

2

U Ime Njegova Veličanstva Kralja!

Kr. Okružni sud u Šibeniku kao sudbeni dvor I. Molbe u tiskovini poslano rješavajući o uhrani periodičnog tiskopisa "Dalmatinski Hrvat" br. 38, Stanpana dneva 13. listopada 1923. u tiskari "Pučke Tiskare", pod odgovornim uredništvom M. Berovića, koji je uhranu odredio kr. državno Odvjetništvo u Šibeniku odlukom 15. listopada 1923. Ss. 12/23 u neuvjernoj sjednici, saslušavši kr. Državno Odvjetništvo

presudio je:

A) I. Sadržaj ulomka članka "Balkonski Prusi" u prvom stupcu na I. stranici od riječi "uzaduđeno tražeći analogiju" ... do riječi "demokratskom državom" periodičnog tiskopisa "Dalmatinski Hrvat" br. 38 Stanpanog dana 13. listopada 1923. u tiskari "Pučka Tiskara" u Šibeniku pod odgovornim uredništvom M. Berovića izazvive mržnju protiv državi kao cjeline:

II. Označuje se potvrda izvršene zaplijene u pogledu sad citirnog sadržaju ulomka članka:

III. Zabranjuje se dalje rasturivanje, odnosno prodavanje rečenog broja;

IV. Nareduje se uništenje polovatnih primitera i onih koji će biti nohvatan i razmetnuto odnosnog tipografskog slogan i objelodanju naznačene presude:

B) Daje se zaplijena preostalih ulomaka članka, "Balkonski Prusi" u prvom stupcu

na I. stranici od riječi "Načekali smo se..." do riječi "...i to crvljivi" pa od riječi "Trebalо je da se ujedinimo..." pa do riječi "...rob i skot".

Razlozi

Osnaziла se zaplijena jedino u pogledu ulomka članka označenog gori sub a) jer se po stilizaciji stavke podvula odnosi očito na državu kao cjelinu proti kojoj se pobudjuje i potiče na prezir i mržnju, u opreci su člankom 138 Ustava.

Gleda ostalih dvaju ulomaka istog članka nije se zaplijena osnaziла jer se u istemu ne oznajivaju skrajnosti čl. 13 138 Ustava. Upozredjujući stanje u bivšoj Austro-Ugarskoj Monarhiji su današnjim u ovoj državi i kudeći novi zakon o kulku hoće se time da kritikuje državne uprave i vladajuću stranku a ne cijela se miti govori o državi kao takvoj; a to Ustavom nije za-branjeno.

Kr. Okružni sud u Šibeniku
dne 15. oktobra 1923.
SPALATIN.

I ovoga puta, osim tri rečka u uvodniku, slavni Sud dga je zaplijena nad našim listom. Ali debla je koža kod naše policije, i mi ne vjerujemo u njenu jaku pamet, da bi mogli misliti, da će iz toga izvući pouku, kako je bijesnom vuku život kratkotrajan.

Hrvatski list piše o

Nikoli Pašiću.

Od početka do kraja njegove političke karijere ne ćete naći u njegovom radu ništa samostalnog, ništa narodnog, ništa slavenskog, ništa državničkog. Jedini mu je cilj vlast, a tu mu je svak dobro došao; u vanjskoj politici Bugarska Austrija, Rusija ili Francuska; u unutarnjoj korupciji, prevara, ucjena, demokrati, džemijetlije, Nijemci.

Da je u njega slavenske ljubavi, ostao bi bio uz Rusiju i onda, kad Rusija više nije mogla davati. Austrija ga je spasila od sigurne smrti, ali on se držao Rusije sve do godine 1917., kad je dao ustrijeliti Apisa, da se dodvori Austriji, koja je onda bila blizu pobjedi, Drugi-Dimitrijević-Apis je organizovao umerstvo austrijskog prijestolonasljednika, da bi onda naravno Austrija radikalima Apisinovo umerstvo upisala u dobro. Istodobno je Pašić poslao radikalског predstavnika u Zuerich, da preporuci austrijskoj diplomaciji njega i njegovu stranku, Pašić ne je bio Pašić, kad ne bi strijeljane Apisa javio u Austriju koju kaznu za atentat na Franju Ferdinandu, a u Francusku kao kaznu za šurovanje s Austrijom.

Pašić ne bježi u inozemstvo samo da spasi glavu nego i zato, da ruši protivnika ili da spasava svoju ministarsku stolicu. Proti kralju Milanu i naprednjacima tražio je pomoć u Bugarskoj, jer da će im Milan oteti Macedoniju. Gdje je narod, u kom ne bi barem politički one-mogućili čovjeka, koji pozivlje zakletog neprijatelja proti svojoj domovini?! Kad je Srbija bila u carinskom ratu s Austrijom 1906. godine, Pašić je tražio audijenciju kod austrijskoga ministra-predsjednika Goluchowskog. Tada je Austriji obećao, da će pristati na sve njezine uvjete kod sklapanja trgovackog ugovora, urotinicom je obećao novac, a narodu da će moći izvoziti živu stoku. Austriju nije prevario niti zavjerenike, ali jest narod, jer mu

je dozvolio izvoz žive stoke u zadržanom stanju. Evo ovaj se Pašićevoj "babadi" smijala sva Evropa, ali je srpski narod morao plakati, kad ga ovako glupo i nedostojno izigrava njegov glavar.

Eto on se već dvadeset godina drži na vlasti s pomoću vanjskih ili unutarnjih prijatelja ili neprijatelja. On je uvijek služio onom, ko ga je držao na vlasti. Danas služi Francuskog i onu ga drži. Zato je i doveo da učvrsti svoj položaj maršala d'Espereya i da dobije zajam u Francuskoj. Sutra će dati Talijanima još što osim Rijeke, ako bi mu Italija mogla pomoći u njegovoj kramponiji.

Ustриšci.

□ Kako se gazdovalo? — Treba je javnost još jedan dokument više o naopakom, o kažnjivom radu, što su demokratični ministri činili za vrijeme svoga ministrovani u državi pod zloglasnim režimom koalicije. Evo primjera na raspukštuveć ordinarnoga lovopovlači. Prvog julia 1921. godine, ondašnji ministar trgovine dao je Prometnoj Bauci u Beogradu (demokratsko-srpskoj) pet milijuna dinara na pridvod sa 3 posto interesa na godinu.

Banka je služila se ovim novcem do juna ove godine, kad je sadašnji ministar Kočić saznao za ovo naredio, te je novac povučen iz Prometne Banke i dat na priljudak pod Državne Hipotekarne Banke sa 3 posto interesa. Koliko je oštetena državna kasa ovim neku sumu čitavci uvide, a koliko je ova banka zaradila na primjeljivih 5 milijuna dinara te znaju svu, koji je nužda tjerala da se zaduži plaćajući interes na male sume od 6-24 post. Eto kakvi su bili metodi demokrata da svoje partiske fondove pojedaju, da orjušaske organizacije podižu i da nu sve strune korupciju i nemoralne unoze.

Kako balkanci postupaju sa narodom. U Brčkom je kotarski predstojnik Dušmanić. Da se vidi, kakav je to službenik, navest ćemo ovaj slučaj. On je nedavno pozvao preduša Šaliba Trunića, muhtara iz Mačeve, te mu u uredu oduzeo muhtarski muhar samo za to, što je član JMO, odnosno koko mu je Dušmanić rekao, što je Šaphinovac. U isti mjesec je kotarski predstojnik Dušmanić napao revolver i natjerao Trunića da zive, govorio najupristrje riječi, a za tim ga je isprebjao Žilom.

Isti je ovaj Dušmanić tukao nogama sejlike u Oštrosi Luci.

Gradske vijesti.

Nejasno tumačenje jedne izreke. Poslovom protuzakonitog lišavanja slobode našeg urednika, ko je prijavio državnom odvjetništvu g. Niku Careviću, policijskog tajnika u Šibeniku, zbog juvnog nasilja i zlouporobe uredovne vlasti. U prijavi, koju je saustavio njegov advokat, istaknuto je, između ostalog, kako ga je policijski tajnik držao u zatvoru 48 sati. Ako se ta izreka nema smatrati kao konstatacija istine da je naš urednik, krvicom g. Careviću i na njegovu odgovornost, nepravedno odležao 48 sati u zatvoru, već da ga je u policijskim prostorijama držao sam g. Carević, onda treba ispraviti, da ga g. Carević nije držao kod sebe, već da je, protuzakonitom hapšenjem i povredom ustava, skrivo njegovog 48 satno ležanje u zatvoru. U koliko je ipak moglo nastati krivo tumačenje te izreke, to se ima propisati nejasnoj stilizaciji od strane advokata našeg urednika.

Dr. Desnica položio mandat. Dugo su kolike razne verzije o polaganju poslaničkog mandata sa strane Dra. Desnice, bivšeg podpredsjednika dalmatinske Vlade. Pa čak i neke novine su pisale jednako da se je odrekao mandata, a druge da nije ili pak da ga je povukao. Istina je pak, da se je g. Dr. Desnica zbijao odrekao poslaničkog mandata. Na njegovo je mjesto došao g. Dr. Subotić, koji je već u subotu u večer otputovao u Beograd u skupštinu da položi zakletvu i time započne svoj poslanički rad. U koliko smo informirani, g. Dr. Desnica i ako Srbin i potomak stare srpske korenike, kao poslanik, nije mogao održiti i saglasiti se, su ovakvinom režimskim radom, i to bi bio razlog radi kojeg je napustio skupštinu. Brzo bi odlanuo ovaj zemlji kada bi i drugi srpski pravci ova pošteno mislili i radili.

Izdav. i odg. urednik: M. Berović, pravnik
Tisak: Pučka Tiskara — Šibenski